

ДОСЯГНЕННЯ ЖІНОК СВІТУ В 2019-2020 РОКАХ

КОРОТКИЙ ОГЛЯД

РОДИНИ У СВІТІ, ЩО ЗМІНЮЄТЬСЯ

Переглянути звіт можна на сторінці: www.progress.unwomen.org.

Погляди, висловлені в цій публікації, є думкою авторів та не обов'язково відображають погляди структури «ООН Жінки», Організації Об'єднаних Націй або будь-яких її дочірніх організацій.
Вказані на картах межі, назви та позначення у цьому звіті не означають офіційного схвалення або прийняття Організацією Об'єднаних Націй.

Перелік помилок або пропусків, знайдених після опублікування, можна знайти на нашому веб-сайті.

© «ООН Жінки» 2019 р.

Всі права захищені

КОРОТКИЙ ОГЛЯД

ДОСЯГНЕННЯ ЖІНОК СВІТУ В 2019-2020 РОКАХ

**РОДИНИ У СВІТІ, ЩО
ЗМІНЮЄТЬСЯ**

РОДИНИ У СВІТІ, ЩО ЗМІНЮЄТЬСЯ

Світ швидко змінюється. Родини, а також роль жінок і дівчат в них також змінюється. Сьогодні, як і раніше, не існує «стандартної» форми родини. Законодавство та політика мають розвиватись та адаптуватись для того, щоб підтримувати родини та задовольняти потреби всіх їх членів. В огляді «Досягнення жінок світу» оцінюються масштаби та обсяг трансформацій у сімейному житті, а також їх наслідки для гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок.

Спираючись на найдостовірніші наявні дані з усього світу, цей звіт пропонує всебічну програму дій для ключових учасників, включаючи захисників гендерної рівності, національні уряди та міжнародні установи для того, щоб зробити права людини реальністю для всіх жінок та дівчат, незалежно від того, в якій родині вони живуть.

На сьогодні існує багато прикладів того, що жінки все частіше здатні висловлювати свою волю та користатись правом голосу в своїх родинах. До них відносяться: підвищення віку вступу в шлюб; більш широке соціальне і правове визнання різноманітних форм партнерства; зниження рівня народжуваності, оскільки жінки здатні обирати, чи народжувати дітей, коли та скільки; більша економічна незалежність жінок. Ці трансформації одночасно є як причинами, так і наслідками масштабних демографічних змін, істотних зрушень у можливостях доступу жінок та дівчат до освіти та працевлаштування, змін понять та норм, а також правових реформ, часто вмотивованих та натхненних жіночим активізмом.

Цей активізм та стійке підтвердження цінностей прав людини як ніколи необхідні в контексті того, що протидія існуючим досягненням зростає щодня. Скоординовані зусилля, спрямовані на відмову від досягнень багаторічної роботи над питаннями гендерної

рівності з боку тих, хто заперечує право жінок самостійно приймати рішення, останнім часом стали ховати за риторикою «сімейних цінностей». В реальності, прихильники цих поглядів не тільки прагнуть підірвати права жінок, але й водночас вживають заходів, що підривають умови, які дозволяють родинам та їх членам успішно розвиватись.

Родина – вирішальний фактор долі жінок та дівчат

Родини є ключовим структурним елементом суспільства, без яких не можуть функціонувати громади та економіка. Саме в родині люди діляться ресурсами, такими як житло та дохід, доглядають за хворими і слабкими, і відтворюють, виховують та піклуються про наступне покоління. Родини можуть бути місцем любові і прихильності, та мати першорядне значення для відчуття ідентичності і приналежності кожного її члена.

Проте, саме в родині жінки та дівчата занадто часто стикаються з насильством і дискримінацією. Приблизно кожна третя жінка має досвід фізичного або сексуального насильства з боку партнера протягом життя. У деяких країнах дівчата не можуть наслідувати власність, а в інших – закон вимагає від жінок підкорятись своїм чоловікам, їх голос пригнічується, а воля – порушується. Визнання родини як суперечливого простору для жінок та дівчат є ключовим у цьому звіті.

Нерівність, дискримінація та невідповідне становище, з якими жінки та дівчата можуть зіткнутися у своєму сімейному житті та відносинах, не є ні природними, ні такими, яких неможливо уникнути. Тому невідкладним викликом для законотворців, активістів та людей у всіх сферах життя є перетворення родин на місця рівності та справедливості, на трамплін для реалізації жінками та дівчатами своїх прав.

Досягнення прогресу цілей сталого розвитку

Забезпечення того, щоб родини були місцями рівності, та в них не було б місця для дискримінації, має важливе значення для досягнення цілей сталого розвитку (ЦСР). Наприклад, дотримання ЦСР 5, гендерної рівності та розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат, вимагає ліквідації насильства та припинення шкідливих практик; забезпечення доступу жінок до економічних ресурсів, у т.ч. через однакові для всіх спадкові права та рівність сімейних законів; а також через сприяння спільній відповідальності за надання неоплачуваного догляду та виконання домашньої роботи, що непропорційно лягає на плечі жінок.

Для того, щоб «забезпечити здоровий спосіб життя і сприяти добробуту для всіх» (ЦСР 3), жінки потребують доступу до охорони репродуктивного здоров'я та планування сім'ї; щоб «забезпечити інклюзивну та справедливу якісну освіту та сприяти можливості навчання

протягом усього життя» (ЦСР 4), дівчата потребують можливості відкласти заміжжя і завершити навчання; щоб «сприяти тривалому, інклюзивному і сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх» (ЦСР 8), мають існувати заходи на підтримку сім'ї та регламент роботи, які дозволяють жінкам та чоловікам поєднувати надання догляду з оплачуваною роботою.

Реалізація програми дій на підтримку сім'ї, викладеної у цьому звіті, має потенціал для створення більшого прогресу та синергії між поколіннями, як щодо гендерної рівності, так і щодо сталого розвитку. Для того, щоб пристосувати та застосовувати цю програму дій у національному та місцевому контекстах, законотворці мають розуміти, яким чином гендерні відносини забезпечують або обмежують права жінок у родинях; та визнавати різноманітний і мінливий характер форм родини.

ЖІНКИ ВЕДУТЬ ПЕРЕГОВОРИ ПРО СПІВПРАЦЮ ТА ВИРІШУЮТЬ КОНФЛІКТИ В РОДИНАХ

Родини в цьому звіті розглядаються як установи, де співіснують співпраця (єднання та любов) і конфлікти (нерівність та насильство) (див. мал. 1)¹. В ньому використовуються висновки феміністських організацій для того, щоб пояснити, як нерівні переговорні можливості членів родини впливають на нерівні результати, наприклад, у розподілі ресурсів або розподілі неоплачуваного догляду та домашньої роботи, і пропонуються рішення.

На додаток, звіт аналізує як зароблені доходи надають жінкам можливість обговорювати свої права в родинях, а також підкреслює цінність внеску систем соціальної підтримки (наприклад, місцевих груп або правозахисних організацій жінок), державної підтримки

(наприклад, систем соціального захисту та надання юридичних послуг) та прогресивних соціальних норм². Якщо розглядати родини таким чином, як можуть жінки та дівчата досягти успіху в них?

Більше ресурсів в руках (деяких) жінок

Завдяки заробленим доходам помітним є прогрес у збільшенні доступу жінок до ресурсів, соціального захисту та володіння активами. Це призвело до деяких зрушень у балансі влади в родинях, надаючи жінкам більшу економічну безпеку і вагу в процесах прийняття рішень, а також допомагаючи їм захистити свої родини від матеріальних нестатків.

ЖІНКИ ВІДСТОЮЮТЬ СВОЇ ПРАВА В РОДИНАХ

Гендерна нерівність у сімейних стосунках означає, що жінкам часто доводиться домовлятися про свою справедливу частку - грошей, їжі, дозвілля та прав щодо прийняття рішень

Родина – це місце співпраці та конфліктів

Родина може бути джерелом
**ЛЮБОВІ, ОБМІНУ ТА
СПІВПРАЦІ,**

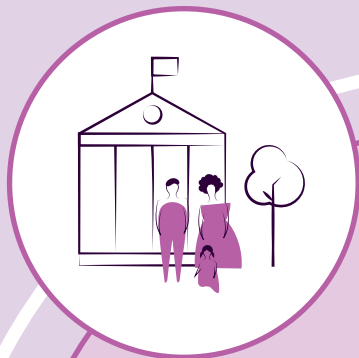

але вона також може бути
джерелом
НЕРІВНОСТІ ТА КОНФЛІКТІВ

Родини впливають на установи

Дії з боку держав, громад та ринків
можуть допомогти жінкам відстоювати свої права в родинях

ДЕРЖАВА

Встановлені та виконані закони дбають про гендерну рівність в родинях.

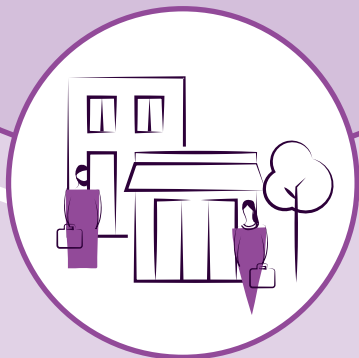
ГРОМАДА/ СУСПІЛЬСТВО

Громадські групи та соціальні рухи допомагають жінкам здійснювати свої права та створюють простір єдності.

РИНОК

Добре регульовані ринки можуть надати жінкам можливості для гідної праці, дозволяючи їм висловлювати свою волю в родинях.

Установи впливають на родини

Проте, навіть у розвинених країнах, де заробітки жінок є більш поширеною та стійкою практикою, ті, хто живуть з партнером-чоловіком, як правило, приносять менше половини доходів сім'ї та накопичують ще меншу частку свого особистого статку³. «Покарання за материнство» у вигляді зниження рівня зайнятості та в різниці в оплаті праці між жінками, які мають дітей, та жінками, які їх не мають, є довічною проблемою⁴. Більше того, у світі, де статки та активи дедалі частіше концентруються та контролюються малою часткою світового населення, заробітки жінок в різних країнах, а також в різних групах жінок є нерівними⁵. Наприклад, родини матерів-одиначок, які не мають захисту у вигляді заробітків другої особи, стикаються з набагато більшим ризиком бідності, ніж родини, де є двоє батьків⁶.

Забезпечення догляду залишається справою жінок

Хоча загалом доступ жінок до економічних ресурсів покращився, розподіл неоплачуваної роботи з догляду залишається абсолютно нерівним. У порівнянні з чоловіками, жінки втричі більше виконують домашньої роботи та послуг з догляду в родинях, особливо в умовах країн, що розвиваються, де доступ до інфраструктури, що заощаджує час, та державних послуг є більш обмеженим⁷.

У багатьох регіонах спостерігається дефіцит стабільного догляду, при якому потреби дітей та людей похилого віку, зокрема, задовольнялись би послугами відомчих установ з догляду. Коли професійний догляд є недоступним або занадто дорогим, очікується, що жінки та дівчата заповнять цю прогалину, що або скорочує час, призначений для навчання, оплачуваної роботи та відпочинку, або призводить до нехтування потребами в догляді. Ця динаміка має негативні наслідки для можливості жінок отримувати гідну оплачувану роботу, а також для їх психічного і фізичного здоров'я.

... навіть коли жінки мігрують

У світі, що стає все більше глобалізованим, та в якому зростає вимушене переміщення, багато людей домовляються про життєзабезпечення та догляд за членами своєї родини на відстані. Хоча родини, громади та держави все більше покладаються на здатність та бажання жінок мігрувати і отримувати дохід, чоловіки не завжди беруть на себе відповідальність за догляд за членами родини, які лишаються вдома. Дійсно, міграція акцентує, якою мірою жінки виконують роль постачальників медичних послуг в родинях; за відсутності матері, в догляді за членами родини часто допомагають бабусі та старші доньки.

Коли сім'ї мігрують разом, що вони не завжди здатні робити, вони мають нерівний доступ до соціального захисту та державних послуг. Такі прогалини є особливо відчутними для мігрантів, що мають непостійний статус, та в контексті гуманітарної кризи.

Насильство щодо жінок та дівчат продовжується

Найсумнішим проявом існування конфлікту в родині є насильство щодо жінок та дівчат. Завдяки десятиліттям активних зусиль жінок насильство в сім'ї було визнано скоріше суспільною проблемою, аніж приватним питанням. Вже існують закони, плани дій, послуги із захисту та підтримки, а також зростає кількість заходів щодо запобігання насильству.

Незважаючи на ці зусилля, насильство по відношенню до жінок та дівчат в родинях продовжує існувати з вражаюче високими показниками протягом усього їх життя та в усіх регіонах світу. Насильство в родинях часто має летальний результат: приблизно 58% всіх жінок, які стали жертвами умисного вбивства у 2017 році, були вбиті членом їх власної родини. За статистикою, 137 жінок вбито кожного дня⁸.

РОДИНИ СЬОГОДНІ: РІЗНОМАНІТНІ ТА ТАКІ, ЩО ЗМІНЮЮТЬСЯ

Родини сьогодні, як і в минулому, не мають єдиної форми. Згідно з останніми наявними глобальними даними, в звіті задокументовано значну різноманітність сімейних структур і відносин, що існують в різних регіонах, країнах та протягом тривалого періоду часу.

Приймаючи одне домогосподарство за одиницю аналізу, трохи більше третини домогосподарств у світі (38%) складаються з пари з дітьми будь-якого віку (див. мал. 2)⁹. Але навіть ці домогосподарства далекі від однорідності, оскільки вони відрізняються, наприклад, за рівнем доходу або різницею у віці дітей. Майже дві третини всіх домогосподарств мають іншу форму, і майже третина з них (27%) - великі домогосподарства, які, наприклад, включають бабусь і дідусів, тіток або дядьків.

Домогосподарства одиноких батьків, 84% з яких в світі є домогосподарствами матерів-одиначок, та домогосподарства, що складаються з гетеросексуальних або одностатевих пар без дітей, також поширені у багатьох регіонах¹⁰. У старіючому суспільстві домогосподарства, що складаються з однієї особи, переважають все частіше.

Чим пояснюються відмінності у структурі родини у регіонах та країнах? Відмінності в державній політиці, соціальних нормах, демографічних зрушеннях та моделях зайнятості відіграють важливу роль¹¹.

Зміни у виборі близького партнера

Протягом останніх трьох десятиліть відбулися значні зміни в тому, коли та з ким жінки та чоловіки утворюють партнерства і чи роблять це взагалі. Жінки та чоловіки у всіх регіонах світу не поспішають укласти шлюб¹². Це дозволяє жінкам отримати освіту, зайняти міцне положення на ринку праці та підтримувати себе фінансово¹³.

Спільне проживання зустрічається все частіше, а в деяких регіонах зростає кількість жінок, які взагалі відмовляються від шлюбу. Такі рішення можуть виникати через необхідність, коли витрати на створення сім'ї для деяких пар є занадто великими¹⁴. Це також може відображати зростаюче небажання жінок вступати в партнерські відносини, в яких очікується, що вони виконуватимуть другорядну роль.

Зростання відсотка розлучень – одна з найбільш помітних особливостей змін в родині в більшості регіонів з часів 1980-х років¹⁵. Лібералізація законів про розлучення в деяких розвинених країнах призвела до зниження рівня самогубств серед жінок, зменшення кількості заяв про випадки домашнього насильства і зменшення кількості жінок, вбитих своїми чоловіками¹⁶.

Проте збільшення кількості розлучень також може призвести до появи інших форм вразливості жінок. Закінчення стосунків зазвичай тягне за собою більш несприятливі економічні наслідки для жінок, ніж для чоловіків. Дуже часто жінки втрачають доступ до активів подружжя, ресурсів або навіть опіки над дітьми¹⁷.

Право голосу та волевиявлення жінок у репродуктивних питаннях

Народження дітей є одним з центральних стовпів сімейного життя та сферою, в якій відбуваються великі перетворення. У всьому світі рівень народжуваності знижується, хоча темпи змін відрізняються в різних регіонах.

З одного боку, ця зміна свідчить про те, що жінки частіше висловлюють свою волю та користуються правом голосу у прийнятті рішень щодо того, чи мати дітей, коли саме та скільки. З практичних міркувань, меншу

ТИПИ ДОМОГОСПОДАРСТВ: СЕРЕДНІ ПОКАЗНИКИ В СВІТІ ТА РЕГІОНАХ

В усьому світі менше чотирьох з десяти домогосподарств складаються з пар, що живуть з дітьми (будь-якого віку)

Типи домогосподарств

Частка домогосподарств за типом, в світі

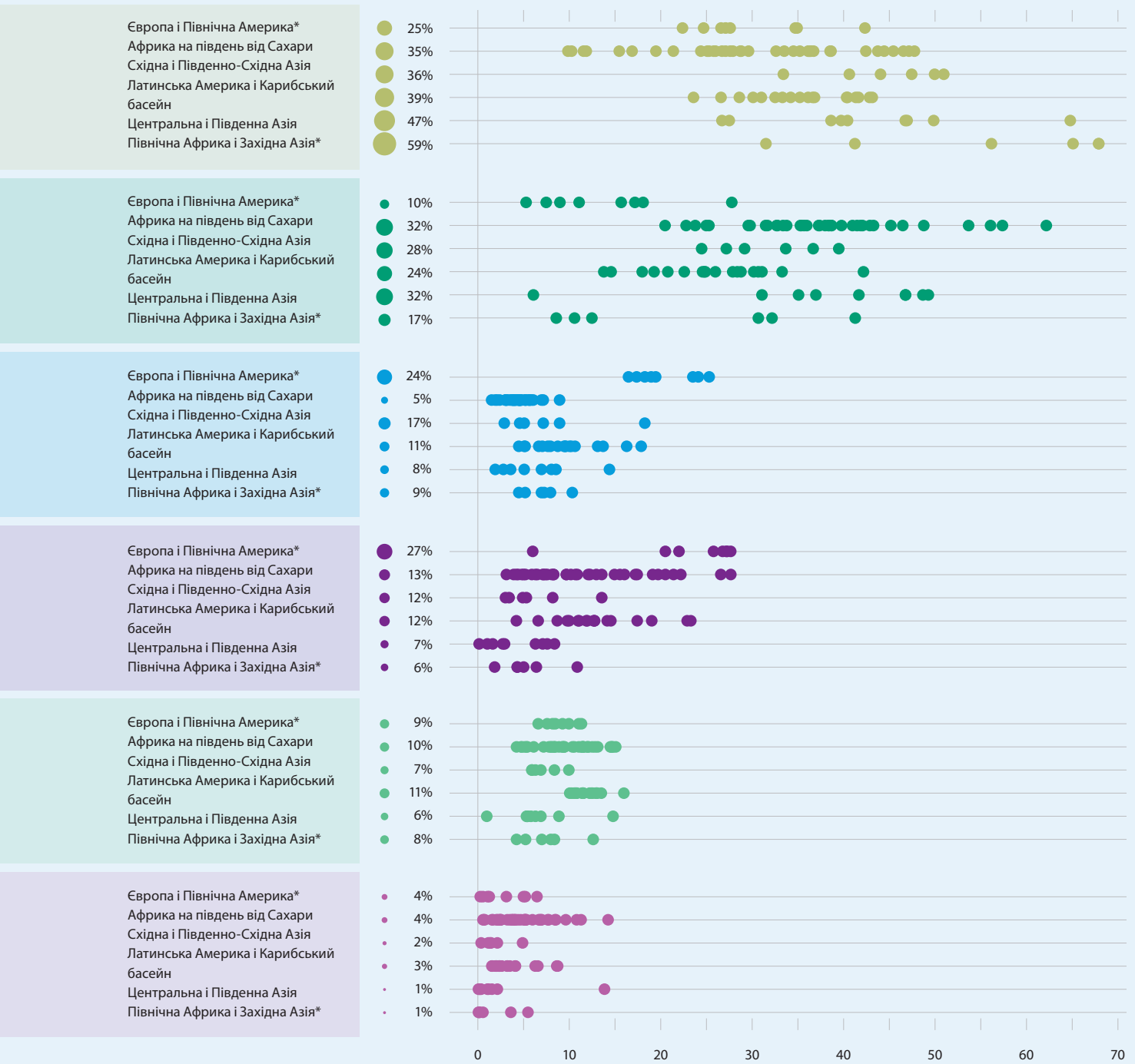
Джерело: показники по регіонах, підраховані структурою ООН Жінки з використанням оцінок опублікованих Департаментом ООН з економічних та соціальних питань на рівні країн (ДЕСП ООН 2018a). Для цього аналізу дані щодо Китаю базуються на оцінках, опублікованих у роботі Ху та Панг 2015.

Примітка: показники по регіонах, позначені зірочкою (*), базуються на даних по менш ніж двох третинах відповідного населення регіону та мають розглядатись з обережністю: Європа та Північна Америка (41,0% населення), Північна Африка та Західна Азія (36,1% населення). Поділ домогосподарств за типом по частинах світу та регіонах не може загалом становити 100% за рахунок округлення. Охоплення населення в Океанії було недостатнім і тому не показано.

Різноманітність є нормою серед домогосподарств: в Африці на південь від Сахари та в Центральній і Південній Азії майже третина всіх домогосподарств включає сім'ю та родичів; у кількох регіонах кожна десята родина – це одині батьки.

Частка домогосподарств за типом, по регіонах

Частка домогосподарств за типом, по країнах

родину може бути дешевше утримувати, і домашньої роботи у жінок може бути менше.

З іншого боку, зниження рівня народжуваності в деяких регіонах також свідчить про те, що жінки та чоловіки можуть мати менше дітей, ніж вони бажають. Пари можуть обмежувати кількість дітей у відповідь на економічні умови, які роблять виховання дітей фінансово складним чи тому, що за відсутності якісних довгострокових послуг з догляду, вони ще

мають доглядати за своїми престарілими батьками. Жінки також можуть вирішити мати менше дітей тому, що чоловіки, як і раніше, не виконують свою справедливу частину домашньої роботи та неоплачуваного догляду.

Розуміння як гендерної динаміки родин, так і різноманітності їх форм в усіх регіонах, з пливом часу, і навіть у межах власного життя жінок і чоловіків, є важливими засадами для створення законів та політик.

ЯКА РОЛЬ ДЕРЖАВИ?

Відносини між родинами, державами та урядами є симбіотичним: для процвітання та отримання стабільних і успішних суспільств один потребує іншого. Щоб існував ринок праці, купувались товари та послуги, сплачувались податки та виховувались корисні члени суспільства добре функціонуючим ринкам та державам потрібні родини. Проте внески родин не гумові. Якщо вважати їх «бездонними колодязями», звідки нескінченно черпають приватний та державний сектори, можна отримати тяжкі наслідки для сімей та окремих їх членів. Заходи жорсткої економії, стагнація заробітної плати, конфлікти та прискорення кліматичних змін істотно впливають на здатність родин утримувати себе; у цьому контексті, громади, ринки та держави стають вкрай необхідними¹⁸.

Держави мають особливу відповідальність підтримувати сім'ї внаслідок зобов'язань щодо прав людини. Більше 70 років тому Загальна декларація прав людини (ЗДПЛ) визнала сім'ї фундаментальною одиницею суспільства, яка потребує захисту та допомоги¹⁹. За міжнародним правом, захист сім'ї нерозривно пов'язаний з принципом рівності та недискримінації, особливо в тому, що стосується шлюбу²⁰. В Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (КЛДЖ) чітко зазначено, що сімейні відносини

слід розглядати у світлі цього принципу (Стаття 16). Застосування її до сімейного контексту означає, що всі закони, політика та практика, що стосуються сім'ї, мають здійснюватись без дискримінації щодо окремих членів сім'ї або щодо будь-якої її форми.

КЛДЖ також не погоджується зі штучним відокремленням «суспільної сфери» від «приватної» і дає зрозуміти, що держави мають стільки ж зобов'язань щодо забезпечення дотримання прав людини в «приватному» світі шлюбу та родини, скільки і в «суспільному» світі ринків та політики²¹.

Додаткові конвенції, наведені у цьому звіті, забезпечують правову основу та дають детальні вказівки щодо повного набору соціальних, економічних та культурних прав, включаючи зобов'язання забезпечити, щоб всі пари та особи мали право «вільно і відповідально приймати рішення щодо кількості, інтервалу народження та часу народження їх дітей» (Програма дій МКНР)²², зобов'язання викоринити насильство щодо жінок та дівчат у всіх його проявах, у тому числі в родинах (Загальна рекомендація КЛДЖ 35)²³ та зобов'язання захищати права дітей (Конвенція з прав дитини)²⁴.

В той час, як цей звіт визначає уряди в якості головних суб'єктів, носіїв обов'язків та адвокатів гендерної рівності і прав жінок, інші ключові агенти змін також відіграють певну роль. Головними з них є організації, що відстоюють права жінок, та феміністські організації, що історично є головним двигуном змін, часто будуючи союзи з профспілками, релігійними організаціями та

приватним сектором для того, щоб змінити та запровадити закони і політику, що сприяють гендерній рівності в родині та за її межами. В програмі дій цього звіту підтримується бачення родини як місця рівності та справедливості - місця, де жінки та дівчата можуть висловлювати свою волю та мати право голосу, а також місця їх економічної та фізичної безпеки.

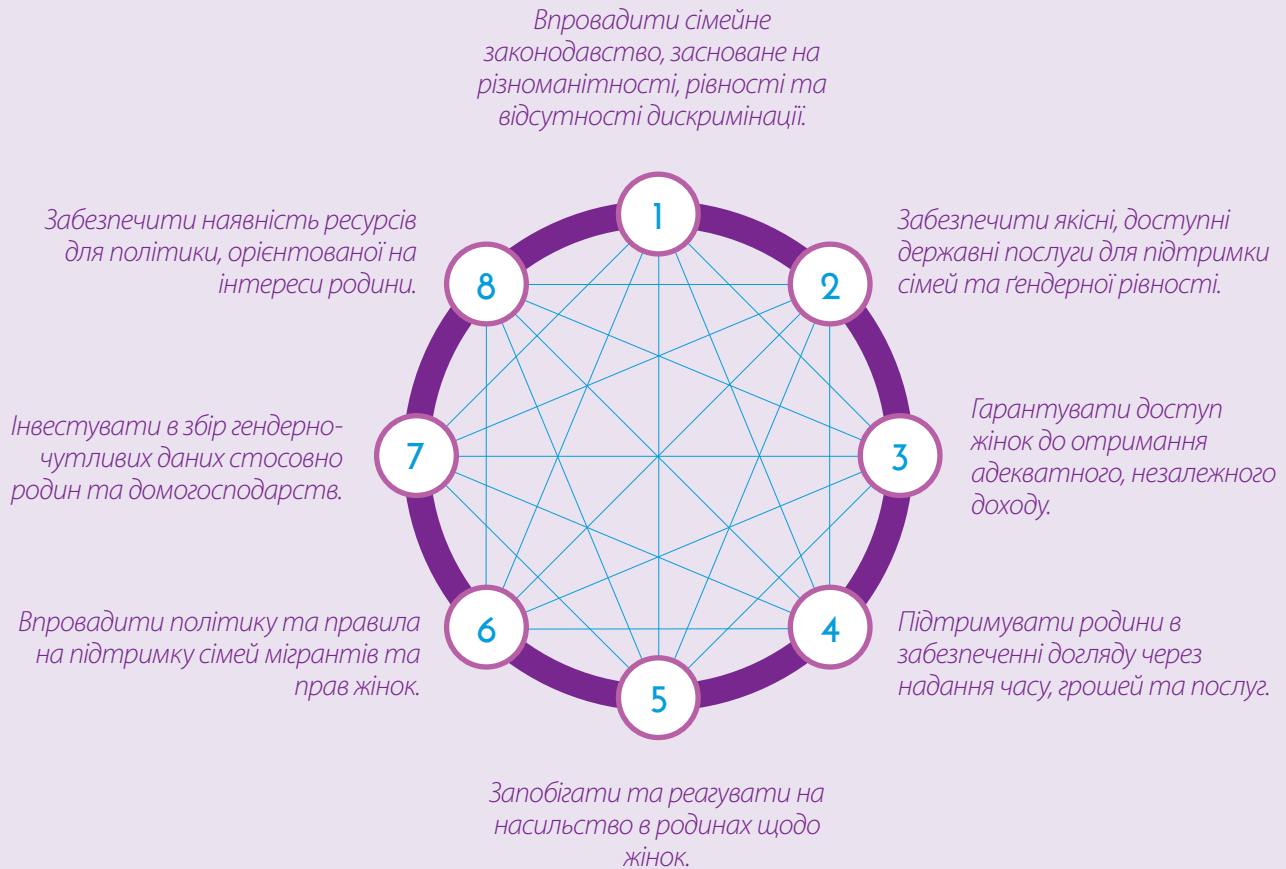
В ПЕРСПЕКТИВІ: ПРОГРАМА ДІЙ, ЩО СПРЯМОВАНА НА ІНТЕРЕСИ РОДИНИ

1. ВПРОВАДИТИ СІМЕЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО, ЗАСНОВАНЕ НА РІЗНОМАНІТНОСТІ, РІВНОСТІ ТА ВІДСУТНОСТІ ДИСКРИМІНАЦІЇ

Держави, громади та релігійні установи регулюють та втручаються у шлюбні відносини та сімейне життя через законодавство та політику. Закони про сім'ю, що регулюють шлюбні відносини (включаючи мінімальний вік для вступу в шлюб), умови розлучення, опіки, піклування, усиновлення та спадкування, часто включають дискримінаційні положення за ознакою статі, створюючи нерівні умови для жінок та дівчат у багатьох частинах світу. Відсутність законних прав на ініціювання процесу розлучення або загроза втратити опіку над дітьми може призвести до нерівного розподілу влади між людьми в шлюбі та утримувати жінок у незадовільних або навіть насильницьких стосунках. Воля жінок щодо припинення нещасливих стосунків з партнером також підривається в контексті, коли системи правового врегулювання щодо власності, нажитої в шлюбі, не визнають їх вкладу, або коли чоловіки не зобов'язані

сплачувати свою справедливую частку на утримання власних дітей.

Але, як видно з прикладу Тунісу (див. вставку 1), дискримінаційні сімейні закони можуть змінюватись та змінюються, часто в результаті довгострокових кампаній, що проводяться активістами, які відстоюють права жінок, та дій їх союзників в уряді, судовій системі та громадянському суспільстві. У більшості регіонів спостерігається стійка тенденція до вирівнювання сімейних законів, особливо, починаючи з 1950-х років²⁵. Подальше проведення реформ є необхідним, в тому числі для того, щоб сімейне законодавство враховувало фактичну різноманітність партнерських угод, включаючи забезпечення того, щоб права жінок в одностатевих відносинах та/або при спільному проживанні захищались.

ВСТАВКА 1**ДОСЯГНЕННЯ У СІМЕЙНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ТУНІСУ**

В арабському світі Туніс є лідером з питань гендерного рівноправ'я в законодавстві починаючи з 1956 року, коли в Кодексі особистого статусу були передбачені положення щодо укладення шлюбу на основі взаємної згоди та щодо рівності жінок у процесі розлучення.

Близько 60 років по тому, у 2014 році, уряд усунув всі застереження щодо КЛДЖ, і було введено нову конституцію, що надавала жінкам нові різносторонні права²⁶. Важливу роль у цьому досягненні відіграли жіночі організації громадянського суспільства. Вони працювали, незважаючи на різні політичні позиції та історичні розбіжності між ісламістськими і світськими жіночими правозахисними групами для того, щоб встановити Національний діалог для жінок, що став комплексною платформою для їх вимог щодо нової конституції²⁷. Використовуючи соціальні мережі, вони поширили інформацію про те, що існує проект положення, в якому жінки

позиціонуються як особи, які «доповнюють» чоловіків, та перешкодили його прийняттю. В результаті в проект було внесено зміни, згідно з якими «всі громадяни, чоловіки і жінки, мають рівні права і обов'язки, та є рівними перед законом без будь-якої дискримінації» (Стаття 21)²⁸.

Нова конституція стала міцною основою для істотних законодавчих змін у 2017 році, у тому числі прийняття Закону про ліквідацію насильства щодо жінок, скасування положення кримінального кодексу, яке дозволяло гвалтівникові уникнути покарання у разі укладення шлюбу зі своєю жертвою, та внесення змін до законів, що не дозволяли жінкам-мусульманкам виходити заміж за чоловіків, які не є мусульманами²⁹.

У 2018 році було вжито заходів для того, щоб Туніс став першою країною в регіоні, яка законодавчо закріпила рівні права спадкування³⁰. Феміністки ісламського світу в регіоні стверджують, що закони про спадкування потребують реформування не тільки для того, щоб вони були рівними та справедливими, але й для того, щоб йшли в ногу зі змінами в структурі та динаміці сімейного життя. Обмежений доступ жінок до спадщини можна було виправдати тим, що історично чоловіки відігравали роль годувальників жінок та дітей. Та тепер, коли значна частина домогосподарств у деяких країнах регіону утримується виключно жінками³¹, феміністки ісламського світу стверджують, що аргументи на користь термінових змін є незаперечними та невідкладними³².

2. ЗАБЕЗПЕЧИТИ ЯКІСНІ, ДОСТУПНІ ДЕРЖАВНІ ПОСЛУГИ ДЛЯ ПІДТРИМКИ СІМЕЙ ТА ҐЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

Державні послуги, включаючи освіту та охорону репродуктивного здоров'я, відіграють вирішальну роль як у підтримці сімей, так і у сприянні гендерній рівності. У розвинених країнах освіта відкрила нові горизонти для жінок за межами сфери домашнього господарства, тоді як у країнах, що розвиваються, відвідуваність середньої школи пов'язана зі зниженням рівня ранніх шлюбів та народження дітей у підлітковому віці. Для того, щоб охопити освітою дівчат у сільській місцевості, дівчат з інвалідністю, представниць етнічних меншин, а також тих, хто проживає у найбідніших домогосподарствах потрібні подальші зусилля. Навчальні програми, що пропагують гендерну рівність та здорові стосунки, мають важливе значення, а також гарантують, що школи вітатимуть та не дискримінуватимуть вагітних дівчат та молодих батьків.

Контроль над власною фертильністю сприяє благополуччю жінок, можливостям та реалізації всіх прав людини. У 1970 році лише 42,2% жінок у всьому світі у віці 15–49 років, які були в шлюбі або союзі, хотіли та користувались сучасними методами контрацепції; до 2015 р. цей показник досягнув 77,2% (див. мал. 3). Для того, щоб жінки мали право голосу та висловлення волі в своїх партнерських відносинах, подальший прогрес у доступі жінок та чоловіків до послуг з охорони репродуктивного здоров'я на основі їхніх прав, є дуже потрібним. Часто ці права йдуть рука об руку з загальним зміцненням систем охорони здоров'я, що видно на прикладі Руанди (див. вставку 2). Відповідно до положень Комітету з прав людини, терміново потрібна політика щодо зменшення рівня смертності та страждань через небезпечні аборти³³.

ВСТАВКА 2

РОЗШИРЕННЯ ПОСЛУГ З ПЛАНУВАННЯ СІМ'Ї ТА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В РУАНДІ

У регіоні зі слабкими системами охорони здоров'я та високим рівнем народжуваності Руанда досягла величезних успіхів у розширенні доступу до послуг із планування сім'ї та охорони репродуктивного здоров'я, що надало жінкам, родинам та суспільству відчутних переваг.

У 1970 році в Руанді засоби сучасної контрацепції задовольняли лише 0,2% попиту з метою планування сім'ї. За прогнозами, до 2030 р. цей показник сягне 78,2%, що значно перевищує середнє значення по країнах Африки на південь від Сахари (62,0%)³⁴. За останні чотири десятиліття загальний коефіцієнт народжуваності в Руанді скоротився більш ніж удвічі - з 8,3 до 3,8 живонароджених дітей на одну жінку³⁵, а коефіцієнт материнської смертності знизився з 1300 смертей на 100 000 живонароджених дітей у 1990 році до 290 у 2015 році³⁶.

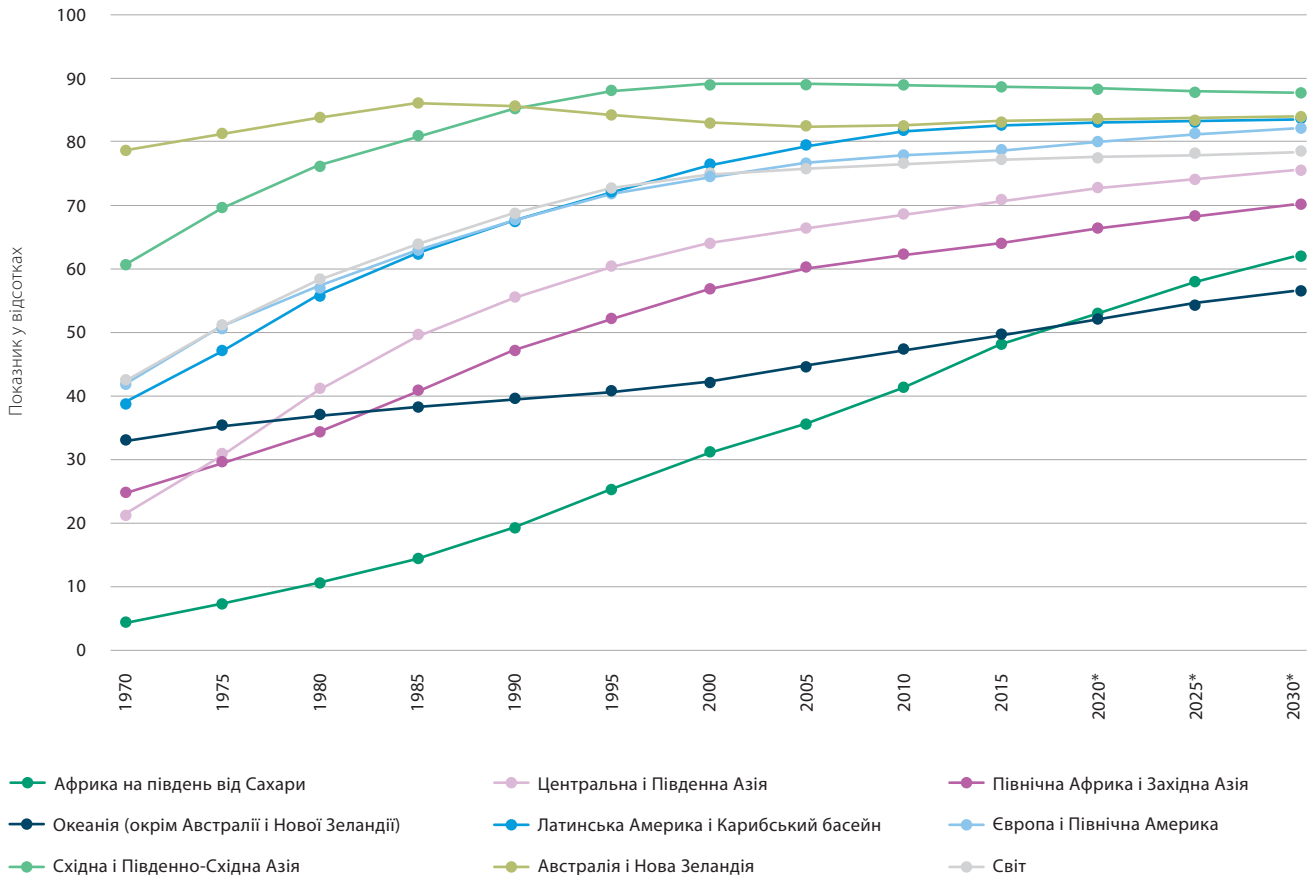
Цей прогрес є результатом дій уряду, які визначили пріоритетність зміцнення системи охорони здоров'я. Наприклад, щоб збільшити кількість підготовлених медсестер, акушерок і лікарів в Руанді були засновані школи медсестер та акушерок. На сьогодні, працівники громадських закладів охорони здоров'я також відіграють важливу роль у наданні послуг; розповсюджено використання презервативів та контрацептивів. У 1999 році було запроваджено медичне страхування на рівні громади, а до 2010 року рівень охоплення досяг 78% руандійців³⁷.

Ефективна мобілізація як внутрішнього, так і зовнішнього фінансування була ключовою. Руанда має суворий механізм управління донорським фінансуванням, наполягаючи на тому, що вся донорська підтримка спрямовується на існуючі об'єкти, визначені державою як пріоритетні³⁸. Витрати на охорону здоров'я зросли з 7,91 дол. США на душу населення в 2002 році до 48,08 дол. США у 2016 році, перевищивши рекомендований Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ) мінімум у 44,00 дол. США³⁹.

Ряд проблем залишається невирішеним. Дискримінаційні погляди та переконання залишаються закріпленими в деяких контекстах. Жінки повідомляють про те, що не мають доступу до контрацепції без схвалення чоловіка. Доступ незаміжніх дівчат-підлітків до можливості планувати сім'ю часто обмежується, у тому числі через негативне ставлення з боку деяких працівників громадських закладів охорони здоров'я⁴⁰. Куточки для молоді в медичних центрах або автономні молодіжні центри допомагають з наданням послуг молодим жінкам на умовах конфіденційності, але вони не є широко поширеними⁴¹.

МАЛЮНОК 3

ПОПИТ НА ПЛАНУВАННЯ СІМ'Ї, ЩО ЗАДОВЛЯЄТЬСЯ СУЧАСНИМИ МЕТОДАМИ КОНТРАЦЕПЦІЇ ПО РЕГІОНАХ, ЖІНКИ У ВІЦІ 15–49 РОКІВ, ЗАМІЖНІ АБО В СОЮЗІ, 1970–2030 рр.

Джерело: розрахунки структури ООН Жінки, взяті з ДЕСП ООН 2018б та ДЕСП ООН 2018в.

Примітки: включає 185 країн і районів з населенням 90 000 жителів або більше, на підставі даних, наявних станом на лютий 2018 р. Середню оцінку по країні у відсотках (скориговану) було перераховано в оцінку кількості жінок шляхом множення кожного розрахункового відсотка на кількість жінок у віці 15–49 років, заміжні або в союзі, у відповідному році та країні. Оцінки у відсотках по регіонах та в світі були отримані шляхом ділення кількості жінок, які користуються сучасними методами контрацепції, на кількість жінок у віці 15–49 років, заміжніх або в союзі, та висловили потребу у плануванні сім'ї у відповідному році та регіоні. Дані за 2020, 2025 і 2030 рр., позначені зірочкою (*), базуються на прогнозах.

3. ГАРАНТУВАТИ ДОСТУП ЖІНОК ДО ОТРИМАННЯ АДЕКВАТНОГО, НЕЗАЛЕЖНОГО ДОХОДУ

Для того, щоб родини процвітали, їм необхідний доступ до адекватного доходу, який можна отримати завдяки зайнятості на ринку праці, прибутку від активів, таких як земля, або через соціальні виплати від систем соціального захисту. Отримання власного доходу дає змогу жінкам в близьких стосунках бути більш рівноправними по відношенню до чоловіків, зміцнює їх позиції у родині та дає їм змогу, за необхідності, вийти з партнерства. Проте, шлюб і наявність маленьких дітей у домогосподарстві зазвичай призводять

до зменшення участі жінок на ринку праці (див. мал. 4) та пов'язані з «покаранням за материнство» у вигляді заниження заробітної плати. Соціальні норми, що обмежують здатність заміжніх жінок працювати за межами дому, хоча і жорсткі, можна подолати. Прикладом цього є Бангладеш (див. вставку 3).

Вкрай необхідні політика щодо ринку праці та макроекономічних процесів, які б поряд із системами соціального захисту, враховували гендерну проблематику і підтримували

різноманітні родини. Важливими складовими соціального захисту для досягнення цих цілей є: оплачувана відпустка у зв'язку із вагітністю і пологами, відпустка з догляду за дітьми; соціальні виплати сім'ям з дітьми з

додатковою підтримкою одиноких батьків, а також призначення адекватних пенсій через поєднання систем, що передбачають та не передбачають пенсійні внески.

ВСТАВКА 3

ОБГОВОРЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ НОРМ ЩОДО ОПЛАЧУВАНОЇ ПРАЦІ ЖІНОК У БАНГЛАДЕШІ

У деяких контекстах участь жінок на ринку праці породжує опір з боку чоловіків і може стати причиною для насильства з боку партнерів. Як же тоді замінні жінки у Бангладеші змогли отримати оплачувану роботу на швейних фабриках, особливо враховуючи побоювання чоловіків про наслідки для «честі» сім'ї у суспільстві, в якому норми Пурда вимагають, щоб жінки залишалися в затворництві вдома?⁴²

Опитування першої хвилі жінок, які потрапили на ці фабрики у 1980-х роках, показало практичні стратегії, які вони використовували для подолання опору з боку своїх чоловіків. Інтимний характер шлюбних стосунків означав, що жінки розуміли побоювання і хвилювання своїх чоловіків і змогли ефективно скористатись цим розумінням у перемовинах.

По-перше, жінки виправдовували своє бажання працювати спільною турботою про благополуччя сім'ї, і особливо - прагненням кращого майбутнього для своїх дітей. Будучи батьками та піклувальниками про добробут родини, чоловікам було важко протидіяти таким аргументам. По-друге, жінки прагнули розрядити негативні соціальні наслідки свого суспільного життя, запевняючи чоловіків, що норми Пурда не порушуються, бо їх поведінка за межами дому є бездоганною: вони ніколи не "вештаються" з іншими після роботи, а скромно ходять на роботу і з роботи.

Багато жінок також вживали заходів для забезпечення того, щоб їх працевлаштування не впливало на домашні обов'язки (або комфорт чоловіків). Деякі з них передавали ці обов'язки іншим жінкам-членам сім'ї, а інші - виконували їх до або після роботи.

Ці стратегії були спрямовані на те, щоб запевнити чоловіків, що їх робота поза межами дому не порушить сімейного життя. Насправді, звичайно, це відбулось. Жінки не стали «непокірними», чого боялись їх чоловіки, але обидві сторони визнали цінність фінансових внесків жінок, і в родині відбувся певний зсув балансу сил.

4. ПІДТРИМУВАТИ РОДИНИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОГЛЯДУ ЧЕРЕЗ НАДАННЯ ЧАСУ, ГРОШЕЙ ТА ПОСЛУГ

Більша частка виховання малих дітей та щоденного догляду за підлітками чи хворобливими престарілими особами здійснюється родинами, і без цього суспільство та економіка зупиняться. Саме жінки виконують переважну більшість цієї роботи. Як показано на мал. 5 для країн Латинської Америки та Карибського басейну, життя в бідному домогосподарстві збільшує кількість часу, який жінки витрачають на надання неоплачуваного догляду та виконання домашньої роботи; те ж саме стосується жінок, які живуть у сільській місцевості, перебувають у шлюбі та мають маленьких дітей.

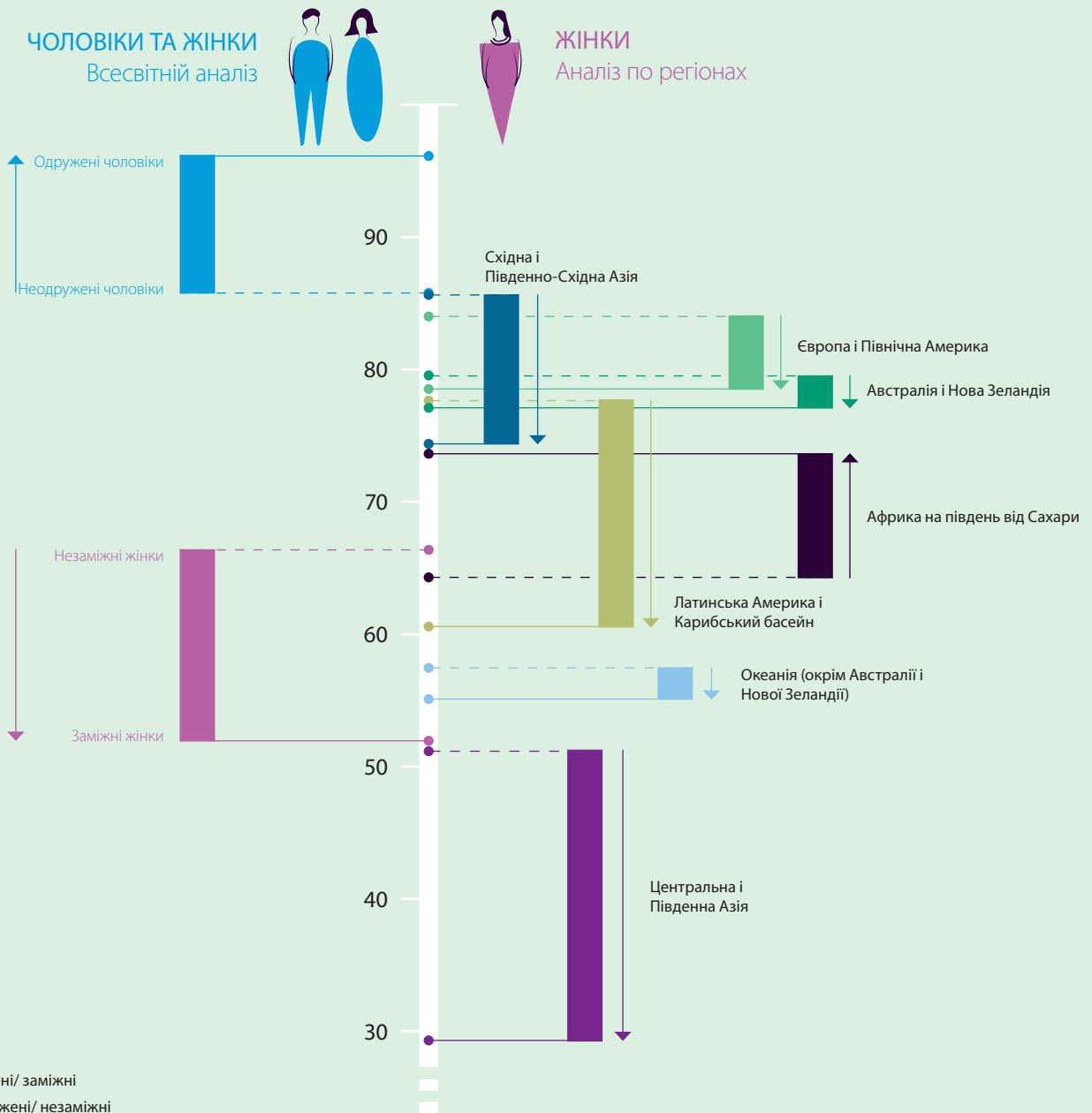
В той час як родини беруть на себе головну роль у забезпеченні догляду, інші установи та

суб'єкти беруть участь у фінансуванні та/або наданні послуг з догляду будь-то через ринки (наприклад, оплачувані хатні працівники), державний сектор (наприклад, будинки догляду за літніми людьми, що керуються муніципалітетом) або через неприбуткових постачальників різних видів (наприклад, центр догляду за дітьми на базі громади).

Необхідно поступово побудувати державні системи догляду, які б включали відпустку у зв'язку із вагітністю і пологами, відпустку для догляду за дітьми для батьків з малими дітьми; грошові пільги, які б дозволяли неофіційно працюючим на себе особам мати вільний час; та грошові пільги і можливість взяти відпустку для тих, хто доглядає за літніми членами родини або людьми з інвалідністю. Необхідно

ВПЛИВ ШЛЮБУ НА КОЕФІЦІЄНТ УЧАСТІ ЖІНОК ТА ЧОЛОВІКІВ НА РИНКУ ПРАЦІ

В масштабах усього світу, тоді як шлюб збільшує трудову зайнятість чоловіків, на жінок він впливає протилежним чином

Коефіцієнт участі на ринку праці серед осіб у віці 25–54 роки, за статтю, сімейним положенням та регіоном, станом на останній рік наявності даних

Джерело: розрахунки структури ООН Жінки на підставі даних, взятих з МОП 2018б; бази даних Міжнародного Люксембурзького центру даних (за різні роки) та Австралійського бюро статистики 2016б.

Примітки: для кожної країни використовувались дані, наявні станом на останній рік, починаючи з 2007 по 2018 рр., а для вибірки з 93 та 109 країн – аналіз в масштабах світу та регіонів, відповідно. Дані по регіону Австралії і Нової Зеландії містить інформацію лише по Австралії. Представлені підсумкові дані по регіонах є середньозваженими показниками, що базуються на показниках кількості населення у віці 25–54 роки (чоловіки та жінки, відповідно), та були отримані з ДЕСП ООН 2017г.

збільшити обсяги державних інвестицій у базову інфраструктуру, щоб зменшити тягар неоплачуваного догляду та домашньої роботи;

у професійну дошкільну освіту (див. вставку 4) та тривалий догляд за людьми з інвалідністю та літніми людьми.

ВСТАВКА 4

РОЗШИРЕННЯ МАСШТАБУ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПОСЛУГ З ДОГЛЯДУ ЗА ДІТЬМИ ЧЕРЕЗ ГРОМАДСЬКІ ЦЕНТРИ В ЕКВАДОРІ

В Еквадорі, 3800 Центрів розвитку дитини (раніше називались «Центрами добробуту дітей») надають послуги з догляду за більш ніж 138 000 дітей, батьки яких працюють⁴³. Надання послуг координується централізовано, але в основному забезпечується на підставі угод між місцевими урядами та організаціями громадянського суспільства. Охоплення послугами дітей у віці 5 років та молодше збільшилось з менш ніж 3% у 2000 році до більш ніж 22% у 2015 році.

Крім доступності, уряд зробив важливі кроки в рамках стратегії, спрямованої на поліпшення якості послуг. Наприклад, він найняв фахівців, які спеціалізуються на дошкільній освіті та догляді за дітьми, щоб вони координували надання послуг на базі центрів. Якщо до 2013 року послуги з догляду надавались волонтерами, які отримували лише невелику стипендію, нова робоча сила була офіційно оформлена і професійна. Сьогодні ці працівники, які отримали назву «промоутери з освіти дітей молодшого віку», проходять підготовку, що дозволяє їм отримати освіту через три роки навчання за скороченою програмою, та отримують мінімальну заробітну плату і повний соціальний пакет⁴⁴.

Незважаючи на ці досягнення, щоб розширити масштаб, потрібні додаткові зусилля. У контексті економічного спаду, у 2013-2015 рр. створення нових центрів уповільнилось. Також необхідно продовжувати покращувати якість послуг та підготовку фахівців, які надають послуги з догляду.

5. ЗАПОБІГАТИ ТА РЕАГУВАТИ НА НАСИЛЬСТВО ЩОДО ЖІНОК В РОДИНАХ

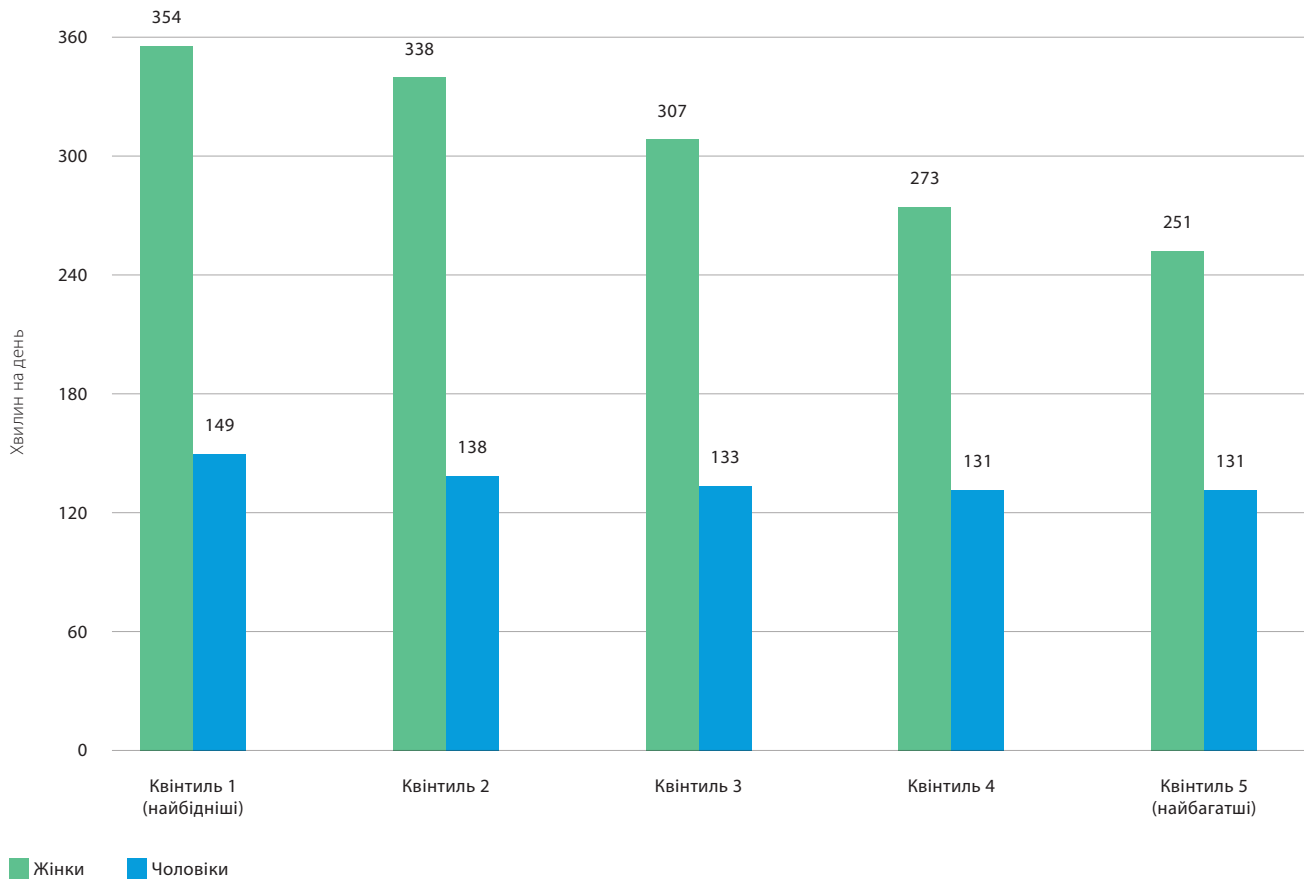
Родини можуть бути місцями глибокої незахищеності для жінок та дівчат, оскільки дім – це місце, де вони найчастіше стикаються з насильством і знущанням. 17,8% жінок у світі за останні 12 місяців повідомили про досвід фізичного або сексуального насильства з боку близького партнера (див. мал. б).

Держави мають чіткі зобов'язання щодо впровадження законів, політики та програм, спрямованих на ліквідацію всіх форм насильства щодо жінок та дівчат. Закони, в яких різні форми насильства щодо жінок та дівчат в родині були б визначені як злочини, мають важливе значення для забезпечення відповідальності винних за свої дії та надання жертвам/ постраждалим шляхів для пошуку управи та подачі сигналів про неприйнятність насильства.

Сімейне законодавство має бути реформоване таким чином, щоб захищати права жінок у шлюбі, при розлученні та оформленні опіки, щоб жінки могли легше лишати образливі чи насильницькі ситуації. З цієї ж причини критично важливим також є реформування міграційних правил, які б гарантували жінкам-мігрантам статус резидентів незалежно від їх партнерів. Окрім забезпечення доступу жінок до отримання незалежного доходу та участі в прийнятті відповідних законів і політик, поліпшення доступу жінок до правосуддя вимагає низки додаткових заходів. Сюди відноситься створення та зміцнення скоординованих та багатосекторальних служб підтримки для потерпілих, а також значні довгострокові інвестиції в профілактичні програми, спрямовані на боротьбу з факторами що сприяють насильству (див. вставку 5). В часи економічних криз такі служби мають бути під захистом держави.

МАЛЮНОК 5

НЕЗВАЖЕНИЙ СЕРЕДНІЙ ПОКАЗНИК ЧАСУ, ВИТРАЧЕНОГО НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕОПЛАЧУВАНОВОГО ДОГЛЯДУ ТА ВИКОНАННЯ ДОМАШНЬОЇ РОБОТИ, ЗА СТАТТЮ ТА КВІНТИЛЕМ ДОХОДУ, ОБРАНІ КРАЇНИ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ І КАРИБЬСЬКОГО БАСЕЙНУ, СТАНОМ НА ОСТАННІЙ РІК НАЯВНОСТІ ДАНИХ

Джерело: економічна комісія ООН по країнах Латинської Америки і Карибського басейну 2018 р.

Примітка: незважений середній показник базується на останніх наявних даних для вибірки з 11 країн: Аргентина (2013 р.), Бразилія (2012 р.), Чилі (2015 р.), Колумбія (2012 р.), Еквадор (2012 р.), Сальвадор (2010 р.), Гватемала (2011 р.), Гондурас (2009 р.), Мексика (2014 р.), Перу (2010 р.) і Уругвай (2013 р.), де кожній країні було присвоєно однакову відносну важливість.

ВСТАВКА 5

УРОКИ SASA! ПРОГРАМА МОБІЛІЗАЦІЇ СПІЛЬНОТИ

SASA! – це кампанія з мобілізації спільноти, яку в Уганді розпочала неурядова організація під назвою «Raising Voices». Мета кампанії – змінити ставлення, норми і поведінку в спільноті, які призводять до гендерної нерівності, насильства і підвищення вразливості жінок до ВІЛ. В рамках проекту досліджуються зміна балансу сил і динаміка гендерних відносин та ведеться систематична робота з широким колом зацікавлених осіб в громаді, що сприяє критичному аналізу та проведенню обговорень. Слово «SASA!» на мові суахілі означає «зараз» і є аббревіатурою назв чотирьох етапів роботи: Start («Початок»), Awareness («Поінформованість»), Support («Підтримка») та Action («Дія»).

Результати оцінки за 2013 рік свідчать про зниження рівня терпимості суспільства до фізичного насильства у стосунках як серед жінок, так і серед чоловіків, та про зростання рівня схвалення суспільством відмови жінки від сексуальних відносин з партнером. За наявними даними, рівень фізичного насильства по відношенню до жінок з боку партнера протягом 12 місяців до початку дослідження був на 52% нижче в тих спільнотах, де проводилась кампанія SASA!⁴⁵

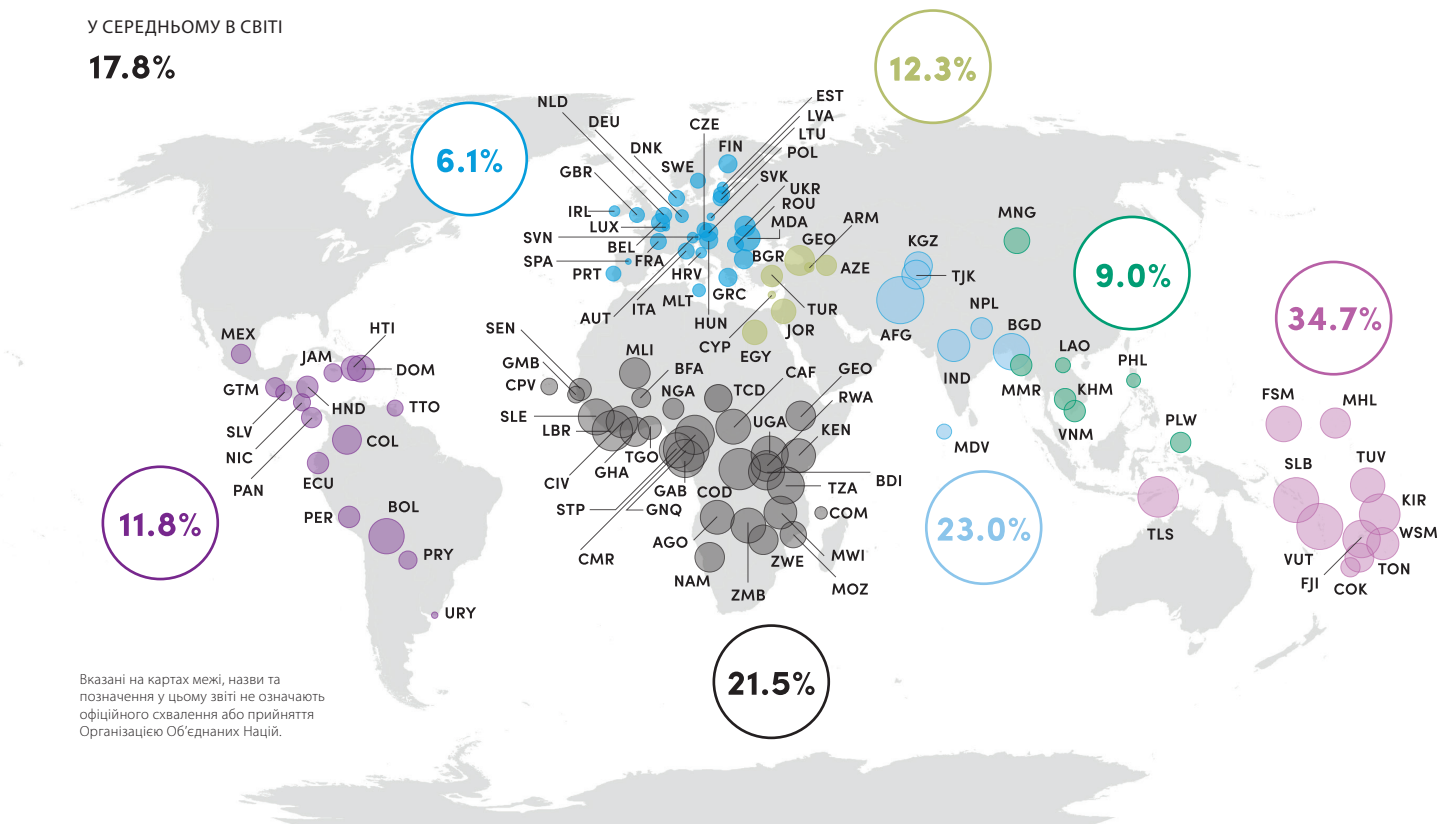
Ці результати були досягнуті завдяки увазі SASA! до динаміки індивідуальних стосунків та завдяки впливу проекту на соціальні норми всередині спільноти. На рівні стосунків, кампанія SASA! допомогла подружнім парам засвоїти переваги гендерних ролей, що будуються на взаємопідтримці, зміцнити комунікацію та навчитись вирішувати проблеми і приймати рішення спільно. На рівні громади, кампанія SASA! була орієнтована на створення атмосфери нетерпимості до насильства по відношенню до жінок. Це здійснювалось за допомогою інформаційної роботи та залучення членів громади до дискусій з метою зниження рівня прийнятності насильства щодо жінок та поліпшення навичок, готовності і почуття відповідальності окремих осіб щодо зменшення кількості випадків насильства щодо жінок в своїх громадах.

Масштаби застосування та сталість є викликом для такої програми як SASAI, адже вона залежить від контексту, потребує ресурсів та часу.. Необхідні подальші дослідження для вивчення того, як таку модель можна розширити до національного рівня.

МАЛЮНОК 6 ЧАСТКА ЖІНОК ТА ДІВЧАТ У ВІЦІ 15-49 РОКІВ, ЯКІ ЗАЗНАЛИ ФІЗИЧНОГО АБО СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА З БОКУ НИНІШНЬОГО АБО КОЛИШНЬОГО БЛИЗЬКОГО ПАРТНЕРА ЗА ОСТАННІ 12 МІСЯЦІВ, ПО РЕГІОНАХ, СТАНОМ НА ОСТАННІЙ РІК НАЯВНОСТІ ДАНИХ

У СЕРЕДНЬОМУ В СВІТІ

17.8%

- Латинська Америка і Карибський басейн*
- Африка на південь від Сахари
- Північна Африка і Західна Азія*
- Центральна і Південна Азія
- Європа і Північна Америка
- Східна і Південно-Східна Азія
- Океанія (окрім Австралії і Нової Зеландії)

Джерело: відділ статистики ООН 2018 р..

Примітки: в кружках вказані середньозважені дані по регіонах (загалом в 106 країнах та територіях) для жінок у віці 15-49 років. Зважені показники кількості населення базуються на даних за 2017 рік для країн та територій, щодо яких у Світовому демографічному прогнозі є дані з розбивкою за статтю та віком. Цей аналіз охоплює 106 країн та територій, що становить 54.4% країн і 50% жінок та дівчат у віці 15-49 років. Для Східної і Південно-Східної Азії, Латинської Америки і Карибського басейну, а також Північної Африки і Західної Азії дані охоплюють, відповідно, 12.7%, 8.4% та 41.7% населення в регіоні. Сукупні показники по регіонах та в світі, позначені зірочкою (*), базуються на даних по менш ніж двох третинах відповідного населення та мають розглядатись з обережністю. У всіх інших регіонах, сукупні показники базуються на даних, що охоплюють дві третини населення в регіоні або більше. Охоплення населення Австралії та Нової Зеландії було недостатнім для розрахунку середнього показника в регіоні, і тому дані для цих країн не наводяться. Для 75 зі 106 країн вікова група жінок становить 15-49 років, а для 30 країн - 18-49 років. Для Парагваю у вибірку входять жінки у віці 15-44 років, а для Португалії - 18-50 років. Дані по Кот-д'Івуару включають тільки жінок, які на той час перебували в шлюбі. Визначення поняття «фізичного та сексуального насильства» в Нікарагуа, Панами, Парагваї та Уругваї відрізняється від стандартного для всіх європейських країн у вибірці.

6. ВПРОВАДИТИ ПОЛІТИКУ ТА ПРАВИЛА НА ПІДТРИМКУ СІМЕЙ МІГРАНТІВ ТА ПРАВ ЖІНОК

Хоча міграція може відкрити нові можливості для жінок, вона часто вимагає від родин орієнтуватись у складній мережі політик і правил, що впливають на умови, за яких члени родини живуть разом або окремо. Наприклад, в межах однієї країни може існувати велика різниця у нормативних положеннях, що визначають, які з членів родини можуть претендувати на возз'єднання з родиною, а деякі держави вимагають, щоб мігранти мали професійну кваліфікацію або певний рівень освіти для того, щоб взагалі брати участь у програмі. Держави можуть приймати регуляторні та політичні рішення, що зміцнюють переговорний потенціал жінок по відношенню до інших членів родини. Наприклад, реєстрація жінок, які шукають притулку, та біженок окремо від членів їх родин чоловічої статі, а також надання можливості жінкам, які мігрують по

програмах укладення шлюбу або возз'єднання з родиною, проживати окремо.

Як свідчить історія змін в Індонезії, організації громадянського суспільства відіграють ключову роль у підштовхуванні урядів до вжиття заходів, спрямованих на забезпечення того, щоб іммігранти могли користуватись правами людини. Загальний доступ до соціального захисту та державних послуг, медичних послуг та освіти, який не обмежується громадянством чи міграційним статусом, є надзвичайно важливою умовою для того, щоб жінки-мігрантки та їх сім'ї могли виконувати свої обов'язки з догляду та не повертались у бідність. Економічні та соціальні політики також потрібні для подолання факторів, що змушують деяких жінок та чоловіків мігрувати та залишати членів своєї родини.

ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРЕСУ/ ІСТОРІЇ ЗМІН

ОТРИМАННЯ ЗАХИСТУ ТРУДОВИМИ МІГРАНТАМИ ТА ЇХ РОДИНАМИ В ІНДОНЕЗІЇ

Мільйони індонезійців, які працюють за кордоном, тепер мають юридичний захист від експлуатації, завойований завдяки тяжким зусиллям активістів.

Аніс Хідайя була ще студенткою, коли одного ранку взяла газету і прочитала історію місцевої жінки, яка залишила своїх маленьких дітей в Індонезії, щоб влаштуватись на роботу за тисячі кілометрів в одній із держав Перської затоки. Там роботодавець експлуатував, бив та гвалтував її. Коли вона повернулась додому, її вважали ізгоєм, а її молоду сім'ю принижували і не приймали в суспільстві.

В Індонезії існує одна з найбільших у світі спільнот трудових мігрантів. У 2016 році близько 9 мільйонів індонезійців працювали за кордоном.

Половину з них склали жінки, більшість з яких працювала неофіційно в якості хатніх працівниць⁴⁶.

За словами Хідайя, багато сімей в Індонезії припускають, що принаймні один дорослий буде шукати роботу за кордоном, щоб забезпечити своїм дітям можливість отримати освіту і надати більші можливості у житті. У селі, де вона виросла, багато друзів Хідайя виховувались бабусями й дідусями, а батьки жили за кордоном.

«Я зрозуміла, що це моя спільнота і моя проблема», – каже вона.

У 2004 році Хідайя разом з групою інших правозахисників заснували організацію з надання допомоги мігрантам, яка бореться за кращий захист трудових мігрантів Індонезії. Щороку

Аніс Хідайя, співзасновниця організації «Migrant Care», у себе вдома
Фото: ООН Жінки/ Ед Рей

організація отримує більше 1000 дзвінків від працівників або сімей, які потребують допомоги.

У 2017 році уряд прийняв нове законодавство, яке вперше гарантує деякі основні права працівників, які мігрують через офіційні канали⁴⁷. «Нове законодавство, хоча і недосконале, є для нас величезною перемогою», - говорить Хідайя. Одним з найважливіших положень, яке успішно впровадила організація «Migrant Care», - це обмеження повноважень агенцій з підбору персоналу в міграційному процесі.

Організація також допомагає селам підтримувати залишившихся дітей. «Ми повинні знати, наприклад, якщо дитина припиняє ходити до школи, або якщо вдома, поки батьки за кордоном, з дітьми погано поводяться», - говорить Хідайя. «Ми допомагаємо впроваджувати системи, які передають добробут в руки спільноти, забезпечуючи, щоб родини хатніх працівників були включені до програм з планування розвитку села та бюджетних програм. Таким чином, усе село несе колективну відповідальність».

Діяльність організації «Migrant Care» зосереджена не лише на громадах. У 2017 році також відбулось підписання історичного Рішення Асоціації держав Південно-Східної Азії (АДПСА) про захист і сприяння правам трудових мігрантів, в якому уряди 10 країн регіону пообіцяли посилити

соціальний захист, доступ до правосуддя та прав людей мільйонів трудових мігрантів як в країнах походження, так і в країнах призначення⁴⁸.

Хоча це є тріумфом для груп громадянського суспільства в регіоні, Хідайя каже, що все ще лишається багато невідкладної роботи, яку потрібно зробити. Одним із пріоритетів організації є боротьба за права мільйонів нелегальних працівників - тих, хто мігрує з метою працевлаштування через неофіційні канали, неохоплені Рішенням, залишені без захисту і визнання своїми урядами.

«Ми розглядаємо нелегальних працівників з позиції прав людини і трудових прав, але ця точка зору до цих пір не знайшла відображення в політиці чи законах нашої країни або нашого регіону», - говорить Хідайя. «Проте, досягнення кількох останніх років дають нам впевненість в тому, що ми дійсно можемо працювати в напрямку довготривалих і стабільних змін навіть у цьому питанні».

«Досягнення кількох останніх років дають нам впевненість у тому, що ми можемо працювати в напрямку довготривалих і стабільних змін».

7. ІНВЕСТИВАТИ В ЗБІР ГЕНДЕРНО-ЧУТЛИВИХ ДАНИХ СТОСОВНО РОДИН ТА ДОМОГОСПОДАРСТВ

У наших знаннях про сучасне сімейне життя існують великі прогалини. Неповнота даних у всіх регіонах суттєво обмежує здатність законотворців розробляти та адаптувати державну політику для відображення змін у реаліях сімейного життя. Необхідно зміцнити системи обліку цивільного населення та демографічної статистики, які збирають інформацію про ключові події життя (народження, смерть, шлюб і розлучення). Принаймні 110 країн, що розвиваються, не мають функціональних систем реєстрації та в недостатній мірі фіксують життєво-важливі події конкретних груп населення, що впливає на спроможність урядів розробляти та планувати такі компоненти політики, як соціальна допомога сім'ям з маленькими дітьми⁴⁹. Проведення перепису та національних репрезентативних опитувань вимагають методологічних

перетворень для того, щоб краще враховувати різноманітність складу домогосподарств і забезпечити надання достовірних даних на індивідуальному рівні. Як видно зі вставки 6, у ряді регіонів докладаються зусилля для того, щоб охопити різноманітні та нові форми родин.

Необхідно систематично виявляти та усувати відхилення в існуючих інструментах збору даних та гендерному охопленні, зміцнювати багатомовні та багатокультурні можливості. Передусім ці заходи вимагають інвестицій та розбудови потенціалу національних статистичних служб. Розробка гендерно-чутливих політик для забезпечення прав жінок і підтримки сімейного життя також вимагає багатосторонніх та міждисциплінарних підходів, що доповнюють кількісну інформацію якісними контекстними доказами.

ВСТАВКА 6

СПРОБИ ВИЗНАЧИТИ «НОВІ» ФОРМИ РОДИН В СТАТИСТИЦІ

Спеціалісти в галузі статистики прагнуть розробити способи охоплення «нових» типів родин і домогосподарств. Визначення поняття «родини» в різних національних та регіональних контекстах відрізняються, оскільки відображають специфічні для конкретного контексту моделі та проблеми. Наприклад, юридично визнавши більшу різноманітність форм партнерства, деякі країни Латинської Америки та Карибського басейну визначили пріоритетність документування спільно проживаючих та/ або одностатевих пар⁵⁰.

Європейські країни також розглядають розширення ряду форм родини. Сюди відносяться «змішані родини», що складаються з одруженої або спільно проживаючої пари з одним або кількома дітьми разом з одним або кількома дітьми одного або обох партнерів від попередніх союзів⁵¹. Сюди також відносяться стосунки, коли партнери, які підтримують інтимні стосунки, живуть у двох окремих домогосподарствах⁵².

Переважаючі правила поведінки в суспільстві можуть ускладнювати включення певних питань до опитувань, але їх відсутність укріплює точку зору, що ці види сімей або взаємин є рідкісними чи такими, яких не існує, створюючи замкнене коло. Якщо потрібно підвищити рівень знань і розуміння того, як родини живуть сьогодні, важливо розірвати це коло.

8. ЗАБЕЗПЕЧИТИ НАЯВНІСТЬ РЕСУРСІВ ДЛЯ ПОЛІТИКИ, ОРІЄНТОВАНОЇ НА ІНТЕРЕСИ РОДИНИ

Комісія з питань статусу жінок закликала держави-члени до реалізації сімейно-орієнтованої політики, спрямованої на досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок⁵³. В цьому звіті пропонується пакет заходів, що гарантували б усім людям доступ до базового отримання доходів та основного медичного обслуговування упродовж життя у відповідності з Рекомендацією Міжнародної Організації Праці 2012 р. щодо фіксованого захисту (№ 202); та доступ дітей дошкільного віку та літніх людей до якісних послуг з догляду. На додаток до політичної волі, такий пакет заходів, орієнтований на родину, потребує достатніх ресурсів. Аналіз, виконаний для цього звіту, показує, що для більшості країн це можливо⁵⁴.

Наприклад, для того, щоб закрити прогалини в питаннях доходу та медичного обслуговування, чверть країн (41 з 155 досліджених) могла б запровадити необхідну політику менш ніж за 3% ВВП; трохи більше

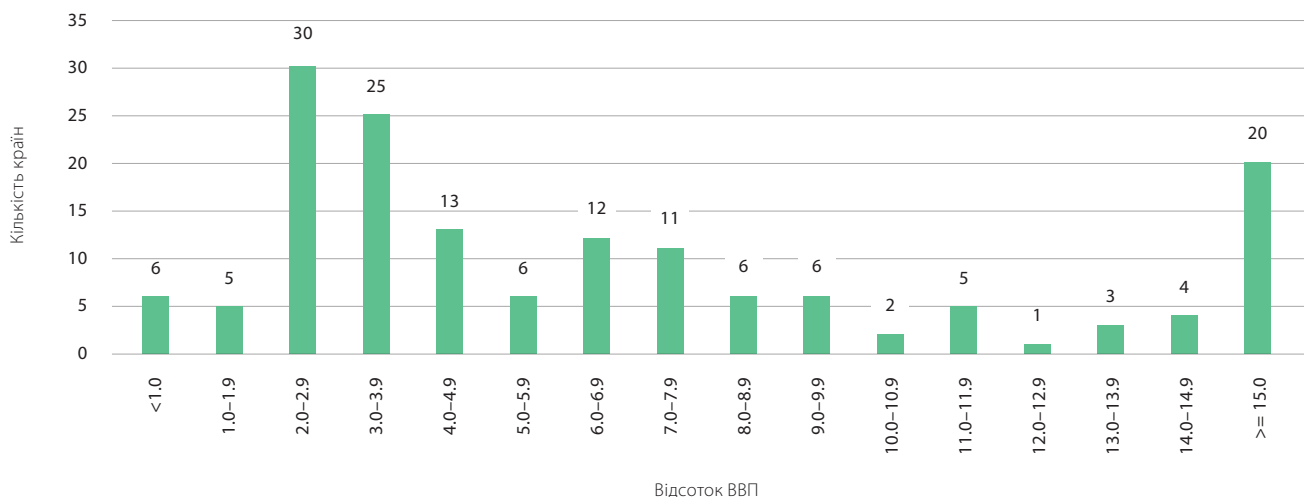
половини країн (79) могли б зробити це за менш ніж 5% ВВП. Для однієї п'ятої країн така політика коштувала б більше ніж 10% ВВП, а це означає, що буде потрібна додаткова міжнародна підтримка (див. мал. 7).

Для того, щоб ця політика була досяжною, уряди мають залучати ресурси різними шляхами, у тому числі за рахунок збільшення податкових надходжень, збільшення охоплення системами соціального забезпечення, запозичень або реструктуризації боргів, скорочення перерахування коштів з «півдня» на «північ», усунення незаконних фінансових потоків та використання допомоги.

В цілому, такі інвестиції приносять вигоду жінкам та дівчатам, родинам та суспільству. Така програма дій укріплює потенціал дітей, захищає гідність та права людей з інвалідністю і людей похилого віку, а також створює гідні можливості для працевлаштування жінок і чоловіків у секторі догляду.

МАЛЮНОК 7

КІЛЬКІСТЬ КРАЇН ЗА ПОТРЕБОЮ В РЕСУРСАХ, НЕОБХІДНИХ ДЛЯ ЗАКРИТТЯ ПРОГАЛИН В ПИТАННЯХ ДОХОДУ ТА МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ, У ВИГЛЯДІ ЧАСТКИ ВВП, 2015 р.

Джерело: робота Біербаум та Кішон, що готується до публікації.

Примітки: для кожної країни використовувались дані за 2015 р. або за останній рік наявності, для вибірки з 155 країн. Якщо в доступі не було оцінок по країні, які можна б було використати в якості вхідних даних, значення вказуються на підставі середніх значень у країнах у тому ж регіоні та для тієї ж категорії доходів (за винятком даних про коефіцієнт бідності, рівень безробіття та рівень зайнятості, кількість пологів за участю кваліфікованого персоналу та витрат на довготривалий догляд).

ЗАУВАЖЕННЯ І ПОЯСНЕННЯ

Повний перелік посилань наведений у повній версії звіту, яку можна знайти на сторінці <http://progress.unwomen.org>

1. Сен 1990а.
2. Агарваль 1997.
3. Сієрмінська та Гіршина 2017.
4. Бьюдіг та Англант 2001.
5. Альваредо та ін. 2017.
6. Нївенхейс та Малдонадо 2018.
7. На підставі відмінностей у незважених середніх значеннях щодо жінок/ чоловіків. Розрахунки «ООН-Жінки» на базі даних відділу статистики ООН за 2018 р..
8. УБНЗ ООН 2018.
9. Цей показник базується на середньозваженому показнику для вибірки з 86 країн і територій, які охоплюють 78,5% населення світу.
10. Цей аналіз охоплює 88 країн і територій, які складають 61,3% населення світу, на базі останніх наявних даних, починаючи з 2007 р..
11. Терборн 2004.
12. ДЕСП ООН 2011.
13. Баркер 2017.
14. Посел та ін. 2011.
15. Харконен 2014.
16. Стівенсон та Вулферс 2006.
17. Де Ваус та ін. 2015; Гадалла 2008.
18. Ельсон 1998; «ООН-Жінки» 2014б.
19. Генеральна Асамблея ООН 1948, 217 А (III).
20. Сепульведа Кармона 2017.
21. Пейтман 1983.
22. ФН ООН 1994.
23. КЛДЖ ООН 2017б.
24. Генеральна Асамблея ООН 1989.
25. Тун та Уелдон 2018.
26. Генеральна Асамблея ООН 1979, Заяви і застереження, примітка 82; Тамару та ін. 2018.
27. Халіл 2014; Дебуйсер 2016.
28. Хітман 2018.
29. Тамару та ін. 2018.
30. Бібліотека Конгресу 2018.
31. Наприклад, частка домогосподарств, очолюваних жінками, становить 12,9% в Єгипті, 13% - в Йорданії, 9,8% - в Палестині і 7,8% - в Ємені. Див. ДЕСП ООН 2018а.
32. Див., наприклад, Пауелл 2017.
33. РПЛ ООН 2018, п. 8. Див. також: КЕСКП ООН 2016.
34. Розрахунки «ООН-Жінки» з ДЕСП ООН 2018б; ДЕСП ООН 2018в.
35. ДЕСП ООН 2017й.
36. ВООЗ та ін. 2015.
37. Букагу та ін. 2012.
38. АІПР 2013.
39. ВООЗ 2014б; Всесвітній банк 2016.
40. Фармер та ін. 2015.
41. Швандт та ін. 2018.
42. Кабір 2000.
43. Веласко 2017; Араужо та ін. 2013.
44. Міністерство економічної та соціальної інтеграції (Еквадор) 2013, стор. 25–26; Міністерство економічної та соціальної інтеграції (Еквадор) 2018.
45. Абрамські та ін. 2016.
46. Світовий банк 2017а.
47. Президент Республіки Індонезія 2017.
48. АДПСА 2017а, 2017б.
49. Світовий банк 2018а; Центр передового досвіду в сфері систем обліку цивільного населення та демографічної статистики 2019а, 2019б.
50. Сальгеро та Віньолі 2011.
51. ЄЕК ООН 2015.
52. ЄЕК ООН 2011.
53. ЕСР ООН 2018; ЕСР ООН 2019б.
54. Бієрбаум та Кішон, готується до публікації.

ООН Жінки є структурою ООН, яка працює над питаннями гендерної рівності та розширенням прав і можливостей жінок. Світовий лідер в питаннях, які стосуються жінок та дівчат, організація ООН Жінки була заснована з метою покращення реалізації їх потреб у всьому світі.

ООН Жінки підтримує держави-члени ООН у встановленні світових стандартів для досягнення гендерної рівності та співпрацює з представниками уряду та громадянського суспільства щодо розробки законів, стратегій, програм та послуг необхідних для реалізації цих стандартів. Організація виступає за рівноправну участь жінок у всіх аспектах життя, і зосереджується на п'яти пріоритетних цілях: збільшення лідерства жінок та їх активна участь в процесах розвитку, боротьба з насиллям проти жінок; залучення жінок до всіх аспектів у процесах миробудівництва та безпеки; розширення повноважень жінок в економічній сфері; надання пріоритетності питанням гендерної рівності в питаннях державного планування та бюджетування. Окрім того, ООН Жінки координує та підтримує систему роботи ООН у питаннях покращення ситуації з гендерною рівністю.

Planet 50-50 by 2030
Step It Up for Gender Equality

вул. Еспланадна, 20
Київ, 01023, Україна
Тел.: +38 044 253 5980

www.unwomen.org
www.facebook.com/unwomen
www.twitter.com/un_women
www.youtube.com/unwomen
www.flickr.com/unwomen
www.instagram.com/unwomen